

У Ж У Р А Ж Ы Л Г А З Ы

Өртээ 3 көп.

БРЕЖНЕВТИЦ

г а а з ы

де чылыг сөстөрүн чытаалы болуп. Бистия найырамын бистия кады ажалламыштыгын чылаан чылыг улам сөзүмүз, бажыг болгаш ажитыг болуп бар чылар.

Бистия күзөлдөривистия болгаш сорулгаарывистиягын хажы болгаш изил кездерге бажы төрөлүшкө өзү күзөлдө болган. В. И. Ленинни республику ажил-херэтин болгаш вистия революцияныгын чылаан президент Ко Ш. Мия эки көргүсүн. Россияга Улут Октябрь болган. Вистия

(Улангын 2-ги амылган)

Ак халаттыг кижилер

Хайгааралда

РЕСПУБЛИКАНЫН уруг-лар эмнегенин район бүрүндөн бичин чаптар кадым экижидип кээр. Чоокта чаа ол эмнегенин акылдакчылары-биле ужура-жын, акжын согуургаан мен, Дүрген дуза чедирер ма-шина Хову-Аксидан бичин оол экеген. Дежурный эмчи ооду дораан шиппин, аарын тодаратты. Ол хөрсөнүн ийн талаанын дегдиринкен бол-ган. С. Маадирин эмчи сес-тралары хүлээн алгаш, чы-тырып эмнэри-биле апарды. Бо хүннерде оол кадым эки-жип, септи турар.

Терапия салбырынын эр-екчиси А. С. Тулин мурунку чыдалга боларга, эмнегеледе мергежидип калдыр нешеш-кени, амгы үенин дерг-хе-рекесдери-биле халдыртканын чуталган оор. Профилак-тиктиг акжылды чогуур деп-негте тургусканы эң-не кол чууа болур. Билдиг акжылдар Кызылда 30 кезек чедер чо-руттууну турар. Учасок бү-рүндө уругларын үчкө аң, кадым хайгаарал турар. Ол талам-биле акжылды контро-люн күшөдирген. Ол сая-бырда интенсивтер терапия тургустушкан, ийн чыл бол-ган. Коллективтик акжыл шугулаан.

«1981-1985 чылдарда бол-ган 1990 чылга чедир уле-СССР-инн экономикаг болгаш социал хөгжүдүлгенин кол уу-ламыкчыларында» школа намыс четтеген болгаш школа намыс уругларга медицина

В. БАМПИН.
Кызыл хоорай.

КАЯА-ДАА ЧОРААШ

САМАГАДАНЫН автостанциядан Кызылге чору-кан бис. Кижин бургуу аразында катып-хөгүт хөөрөш-кен олар. Мурунувуста орук кидынын арга-эзими чаа-ла богаан бүрү-биле шиппин эгелен. Кушкарлар ында-мында мыкырашкан. Сеткяте өөрүтүп аакоо.

Хөөрөш пассиваларын аразында бир анык оол де-виден: «Автосту тургузуп көрүр. Бир оол моорай берди-деп медээдеди. Олурганарын кичээгенин аары кижиде-барган. Шына-ла, оон акжыдан чаразы төктүп, накар-тары алара берген, сирилген оол. Ол-ла үеде мурунку оол-та ортаа уруг сумказын дүргөн конуг үжээш, хөргөзөдү түвезин тыпшад. Чолаачыга чедер берген:

— Салерин апчаканарда камфорат спирт биле хөөк бар өргү бе?— деп айттыды.

— Чүгө спирт бар. Хөөк орунуга мария кандыгы?— диди.

— Ажырбас—дээш, ол уруг хөргөзөдү түвезин ап алгаш, дуза чедирер-биле моорай берген оолда барды. Марияга эмни сипирген, оолга эзген үр чыгарды. Оон аары кижин орталын кедди.

— Харын-даа дүргөн дуза чедирер кижин чораан-дыр, мага-дым дидиш, пассивалар өөрүтүгүт чуталгашын, олар демти кыска четтиргенин аластаткылар.

— Ам утукшур колден машинага оутураш, аары кижин ала дидир чоудар. Орука бергеледе канчалары?— деп, чола-ачы дуза чедирер кыстап айттыды.

— Шуурмакка чедир көр бис. Бергеледе Шуурмак эмчи-ленте хүлэдиш бээр— деп, кыс чуталгаш.

Кызылге орунуу уламчылаптыгы. Шына-ла наймысала түвезин чедир демти анык кижин эки келген.

Медицинаг эге билигтерин кижин бургуу билген турары чөптүг деп чүвени ычкан анализатер болон оорум. Дүргөн ду-за чедирген кыстың өртөм-билини согуурган, чуталгашы-даа. Анык кыс Кызылдын медицина училешенин ийн чыл бургуулар дооскан, ол Самагалдай эмнегеледе акжылды турар болду. Эмчи боду биче сеткилдиг, чазык, хүндүзөөчө кижин-дир. Мергежидип халдыкшыдыт. Кала-даа чорааш чогуу кадым камгалаарыга белен. Бузулуг совет мез-гынар деп чүе бо-дур.

Ону Анна Демкин-оол дээр. Оон арга-дуржулазы моон соңгаар-даа байлакшыры чуталгаш. Ак халаттыг кижин бу-рууш шак мындыг кызымак, мергежидип бердинген бо-дуу күлөңгидир.

Эрлин район.

И. ОЮН.

ШЫНАРЛЫГ КЫЛЫП ЧАҢЧЫККАН

Анна Иргитовна Айымак акжылдымын, кезекчи шко-ламын чедиринкини дооскан. Ол маалын ада-негизге ак-макшиктен, сохтохун етоло-вазынга касыркен акжылдан чораан. Аңаа кандыг-даа акжылды даандырагы, пынар-дыг күсөдип чачкычкан.

1976 чылда комсомол ком-теди ону учасок эмнегеледе-ге поварааларын сумезген. Аңаа кандыг-даа дадагалал чокка чөпшөрөшкөн, акжыл-ды берген. Оон бээр элзэн каш чылдар эрткен. Ол бо үстөдериш иштиде бодууну акжылдыга мергежээш. Комсо-молчу кыс анык шагы үзүп,

Монгун-Тайга районда хуу мотоцикл, машиналыг хама-тыларын саны чылдын-на көвүдөп оор. Бичалда-даа хуу транспортугүт кыска-деп «А» (мотоцикл) болгаш «В» (чик машина) катего-риянын чолаачызы шипини-ла-гыл каш-ла санын кижин бар, а хей кезин кандыг-даа шип-ини чык чок, харын-даа албан машиналарын транспорту баш-парар эргез чок кижилер башкаршн чорутурун бо-ла кы-рин болур. Шипини элзеш эмес болган, чалаан болуу ооз-ондак болбайт турар. Районун иштин херенер калдын мону херекке албай турары хойуула канчал-даа таарышпас.

Хей чылдарда чолаачылар-биле кадым акжылдан келген болгаш транспорт ооз-ондан-кыска-деп бээр чамдык чыдалгаштарын маңа бич-жир болдым. Заирин алгаш, машина башкаршн чорутуу чо-лаачы-ном-херек үүздүгүн-деп деп чүе билдингир. Эң-не аар аварияларын (үскөжир, аңдырар, кижилер болган дидир амытанлар бастырар, тавартар, кабинамыга удуу, ужуу калган утаргыт газтан өлүр) база ээринч чолаачылар кылды турар. Чүгө дөргө ээринч чолаачыларын реак-циясы оокум, караа көзүлөс, светфоруну өңү ылгавас, үн мөдөзүн дымлаас болур, машинаын дүргөн оларга оокум ишпаш саңдырап, аямы-бүрү хынакчы херексе-л-

ЧАА АРГАЛАРНЫ ТЫВАР ДЭЭШ

КУШ-АЖЫЛДЫ коммунисттер бээр-бээр республиканын акжылдыг аарыларын уугу диспансерин коллективни 1960 чылдарын төнчүзүндөн бээр непередип эгелен. Бо хүннерде эмнегенин салбырлар аразында социалисттер чарыш чоруу турар. Ол бүгү диспансерин акжыл улам бичиктыра-рынга болгаш сайырадырга дузалан келген.

Социалисттер чарышка тодараттыган системаг дуржулазын өмө аарыла-рын учасоктарына, уруглар эмне-ленин каткыкшылыгына ажыган, ая-рым шын тодараттыгына чаа ар-галарын тыварын оралдыкшн келдиш. Моон түнеленилге ук өмөгө республиканын эмнегелер аразында эки чери каш чыл улаштыр ап келген. Тус-тус акжылдык-чарыш болгаш албангын өске-даа кижилерин шаңнап, мактап турар, өмчн прак-тиказынга чаа чедиринкини непере-дир, күш-ажылдыг сагылга-турмуун чо-гуур деңгелеге тудары дөш оон-даа өске негелдерин күсөдир хемчеглерин чоруду-турар бис.

Эмчилер районнарке узун хуусаалыг сургакчылап үзүп, эмнегелерге практи-тиг дузаны көргүзери чаңыла апарган. Эрткен чылдан 109 хире ыдыг үнүш-кунирнин чоруткан. Эмчи темаларына 37 семинарын эмчилер болгаш фельдшерлер өрттирген. Вакцина чорудууларын куру-дуга чылдын-на 130-140 фельдшерлер болгаш эмчи сестралары районнарда кези өрөкчү турар. Флюорография шип-челген чурттакчылар ай-аппаа эртти-рин турар. Чүгө эрткен чылдан бозин 139 муң кижин шипчиле эрттирген. Эмчилер-ини болгаш шипчилеген патогенетиктер терапийин, иленилтиг методун болгаш кезикшикни чаа аргаларын непереди-келдиш. Өмө аарынын, ийги салбы-рында РМ-20 рентген апаралдыг тур-гускан. Амгы үениң чаа дерг-херексе-лери аарынын шын тодаратырга ооза чутуга.

Уруглар салбырынын коллектив чыл-дан чыгыс үрө-түдүгүдүгү акжылдан кел-ген. Бо коллектив хүндүс дадалагын күсөдирген харымсалгалыг болгаш «чаңгыш хөй, а хөй чалгыш дөш» акжылды туралар. Оларын аразында эмчи П. П. Антонов, узуг сестра А. И. Антонова, сестралар Е. И. Зоткина, П. Ф. Шкалова, В. И. Сергеева оларын акжыл мактады.

Республика туберкулез аарыларынга уугу диспансерин коллективинде эмчи шугуушуга үр акжылдан келген хоочуннар хей. Олар аныктыра ботуг дузаны көр-гүзүп, арга-сүмел берип келген. Хоочу-нар социалисттер чарышка иденкейлиг

кириш, чогадыкчы бээр-биле акжылдан турар.

Е. МЕСЬКО,

эмнээрини талам-биле кол эмчиин орадакчы.

ЧУРУКТАРДА: эмнегенин бээр хо-очуннары (алаанда); өмө аарыларын ке-зер салбырын эргелектиш Юрий Па-вловч Шербаков. Ол «кадык камгала-нын тергенин» деп хүндүзүг аттын эд-лекчин, 1952 чылдан бээр дээди катего-риянын эмчии (ортуунда); (оң таладан) хоочуннар чөүлөсинин даргазы, бирги категориянын эмчиси С. П. Сивакова, анык эмчилер П. П. Антонов, М. С. Шувандаева олар-биле ажыл үе-ниде. Ол анык специалисттерге бодуун би-лиин, дуржулазын күсөдир-биле дамчы-дып чангыккан (үстүндө).

В. КАРА-САЛДЫН фотолары.

Бүгү чуртта ынаш, бистиң республиканын шлоаларында күрүм экзаменери дүүн эгелэн. Наш хонгаш-ла олар ортумак эртемини чедип алырлар. ЧУРУНТА: Кызылдың № 2 школада күрүм экзамени.

В. КАРА-САЛДЫН фотозу.

ДИНАМОЧУЛАРНЫН МАРГЫЛДААЗЫ

Ча адар спорт сөөгү үеде бистиң республикада элзэн сайырап, аңаа согуургалды-ларын саны чыл келген ту-дум өзүп, эң ылангыч аны-ктар ортуунда массалыг айпар чыдары өөрчүгүт. Амгы үеде спорттун бо хөвиринге 7 кижин ССР-инн спорт мастери деп бедик атты чедип алган. Мастере кандидаттарын саны 10 кижин ажыг.

Тыванын ча адыкчылары зона-да, чуртун аңгы-аңгы хоорайларында-да болуп ту-рар узуг-узуг маргылдааларга эки түнелерин чедип ап ту-рар анарлар. Оон бир тол-гай херекчинге дараазында чиксетип алган, керээлдер.

Бо чылдын ирелде ча ала-рынга Киргиз ССР-инн акжыл бирги чери дөш маргылдаа-зы Фрунзе хоорайга болуп эр-кен. Аңаа бистиң республика-нын шипчилек командазынн кезикчунери чедиринкиниг

киришкенер. Команданын анык ча адыкчылары Людми-ла Назытай биле Марина Он-дар ССР-инн спорт мастери-нин нормазын күсөткенер. Тыванын база бир спортчу-зу Галина Огдьева амгы үеде ча адарынн талам-биле де-легей маргылдаагын киршир дөш бүгү таламг белетке-нин турар.

Эрткен неделяда ча адары-га «Динамо» спорт шипчиле-ринин Сибирь болгаш Бран-ны Чоон чук зоназынн чем-пионады бистиң республика-нын наймысалагы болуп эрткен. Аңаа ук зонагын бол-гаш Россиянын шипчилек дөш ча адыкчылары хөй-би-ле киршишкенер. Оон кол-ла сорулгазы — таламг анык ча адыкчыларын илереди-тирар.

Дерт хүр үргүзүлгөн спортчу демиселдин түнө-лиде хөргөжөн ча адыкчыла-рынн аразында Бурят АССР-ден келген ССР-инн спорт мастери Янжымаа Серенжа-ова маргылдаанын бирги хү-нүдөн эгелээш, төнчүзүнде чедир өскелерин мурнар, эң хой саппы атыш, чемпион ат-ка төлөтүп болган. Чита чуртутт спорт мастери Серен-Жада Сысикова ийги чери эгелен.

Эр улустун маргылдаагынга Улаан-Удден келген экиши-лер, спорттун бо хөвиринге ССР-инн спорт мастери Валерий Лазарев биле Нико-лай Комаровский бирги, ийги черлерин эгеленер.

Бистиң республиканын ча адыкчыларын анык спортчу Виктор Санчат-оол эки түнелди чедип ап, ССР-инн спорт мастериин норма-лын күсөткен. Маргылдааны бедик деңгелеге орналаш-тартырган.

В. ЧАДАМБА.

ТАЙБЫН ФОНДУЗУНГА

Хоорайнын социал хан-дырылга килдинин пар-тия эге организациязынын коммунисттер Тайбын фон-дузунга акша чып, шип-чилдип турар.

Чоокта чаа партия эге ор-ганизациянын хураалына эге организация секретары Л. М. Козлова Тайбын фондунга коммунисттерин киргеш акша-теринин дугайында доху информацияны кылган.

Тайбын фондунга акша чып коммиссиянын даргазы Л. И. Пахомова база оон кезикчунери ол ажылын багай эвес чорудуп турар. Партия эге организациянын коммуни-стеринден 170 рубль чыгын-ган.

Тайбын фондунга акша чымылазы үргүзүлгөн турар.

Р. ДОЛЗАТМАА.

ДАЯЛААН

Бөрү шээр-даа, бола-даа малга узуг когаралды чедирин болур деп чүе кыма-даа билдингир. Ын-чангаш бистиң районун аныкчылар болгон махчун-нары чылдын кыма-даа е-ниде оларын хорайдыр-че узуг кичөөгөйи салып келген.

«Малчы» сохтохун хоочун чыгачызы Сортай-оол Мон-гун бо чазын Ортаа-Сын ден черге бир узуг бөрүгү дая-лаан. Оон соонда ол кодан чыгачынын дүвенин чыгыс те-герип чоруп турган бир кыс бөрүгү, Ак-Адыр ден черге база бир кыс бөрүгү адып олурган.

Малга айымылдын бөрүге узур демисел дөш сохто-хун дирекциясы Сортай-оол Монгуну мактаан, акша шаңналын база тывыска.

А. БЕГЗН.

Номчукунун бодолу

душ шыдавай баргаш, ээр чертерге автомашинаны «сы-май» баары тайы хей. Чолаачы биле чолаачы база демей эвес болур. Хей чыл-дарда автомашинаны башкары, кижилерин болгаш аны-бүрү чүктүрүн сөөртүп келген чы-гас-даа аңаа кылбас, сагыл-дырыларга талопунда чангыс-даа үч чок чолаачылар бар. Шаң ылдыг чолаачыларын дугайында материалларын со-дуга билиш, оларын арга-дуржулазын биле солзуру кү-зөтүп.

Б. СААЯ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ИЮНЬ 2-ДЕ
БИРТИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртенги гимнастика. 8.55 — Киво ады-чоруктарынын казуу. 9.55 — Уругларга фильм. «Безугу-рубач турган». 11.00 — Чаа медээлер. 11.05 — 14.45 — Чан-сар. 14.15 — Чаа медээлер. 14.30 — «Мад акжыл» — шы-мычч фронт». Документа-дыг телефильнер программа-зы: «Терветтин сүдү», «Ко-дан соонда», «Костя». 15.30 — «Билер болган кымыл биле». Эртем-тайылдыгыг фильм. 15.45 — «Горнистер, кийгича харымалары». 17.00 — 17.15 — Чансар. 17.15 — «Эрткен чүгүдү катаптар». Белорус-СР-инн Уваровинде ССР-инн улустун башкызы О. С. Авраменковун дугайында теле-терек. «ССР-инн улустун башкылары» деп бөлүк дам-чылдыган. 17.40 — «Орун эгеленде». Ерей камеринг музыка театрын дугайында. 17.55 — «Чалгай хүн». Доку-ментадыг телефильмин баштайгы көргүзү.

ИЮНЬ 3-ДЕ
БИРТИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

12.00 — Г. Свиридовтун чо-гааларында пушкинни аяп-нар. 12.45 — Немец дым. 13.15 — Ада-негиз, сиперге. 13.45 — Уругларга фильм. «Эри шип-чиле хөргөзөгү», 5-ки серия. 14.25 — «Игорь Моисеви-тин балды». Концерт-фильм. 15.30 — Чаа медээлер. 15.40 — 18.00 — Чансар.

ИЮНЬ 4-ДЕ
БИРТИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

18.00 — Телефильм. 18.25 — Бүгү-россия конку-рузулун лауреаты Т. Волы-ская ойнаар (домра). («Ор-бита-3»). 18.45 — «Чогаалыг болгаш үе». Дамчылдыгы. 19.15 — «Азия төвү». Информастыг-публицисттик программа. 19.45 — Чалгалар. 19.50 — Киво-журнал.

ИЮНЬ 5-ДЕ
БИРТИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыгыг уду-лар, чаштар». «Безугу биле Тюк». Музыфильм. (СССР). 20.15 — М. Н. Парев, А. С. Пушкиннин, М. Ю. Лермон-товтун, Ф. Тютчевтин, А. Елизветин, С. Есениннин ади-раалын помчуту. 21.00 — «Уе». Информастыг программа. 21.45 — 23.20 — «Өмө тала-нын кижиз». Уран-чөвө фильм. «Омега-фильм». (Ша-еин).

5-10 метр чедер. Агаарын температурасы хүндүс 18-23, чамдык черлерге 10-15 гра-дус чымыр.

Кызыла эдир булуттаар, чагбас. Агаарын темпе-ратура дүне 7-10, хүндүс 21-23 градус чымыр.

Солунуң дараамындагы полери июнь 4-ге үнөр.

Ректор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

ИЮНЬ 2-ДЕ
«НАВЫРАЛ»: «Горо» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узаткан), 21.10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Кай баарыл оль» 15.00, 16.50, 18.40, 20.00 шактарда.

«ПОНЕР»: «Он ийн ай» 9.30, 11.00, 12.30, «Айбергтер ара-зынга өзүм» 16.30, 18.20 (узаткан), 21.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Чалым намын-на» байырламы 16.50, «Шля-на» 15.00, 18.40, 20.30 (узат-кан) шактарда.

ИЮНЬ 3-ТЕ
«НАВЫРАЛ»: «Горо» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узаткан), 21.10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Чурагыча» 15.00, «Бабек» (2 сериялыг) 16.50, 20.00 шактарда.

«ПОНЕР»: «Он ийн ай» 9.30, 11.00, 12.30, «Айбергтер ара-зынга өзүм» 16.30, 18.20 (узаткан), 21.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Оюнуң эгелен-де» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) шактарда.

Уугу-Хем районун Чоаты ортумак пикозадын 1972 чылда дооскан доозукчуларын ууражылганы Уугу-Хем районун Чоудураа суурга июнь 5-те хүн-дүкүнүн 2 шакта болур. Доозукчуларын болгаш ча-латкан башкыларын аңаа кезиринче чалап тур.

Редакцияның адреси:

Тыва АССР-инн Министрлер Чөвүлеленин Ном түдүрөр тер, полиграфия болгаш ном садмынн херектерини талам-биле өргөленин типография. (Кызыл, Шетинин болгаш Кравченко кудумчузу, бажы № 1), ТС-00621

667000. Кызыл, Шетинин болгаш Кравченко кудумчузу бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторлук 2-24-63, редакторлук оралакчыларын 2-35-24, 2-23-54, харымсалгалы секретарынын 2-23-35, секретариаттын 2-23-35, партиянын амырал болгаш совет тургузут килдистеринин 2-37-13, проогапа калдызын 2-31-75, культура калдызын 2-23-54, едээ анык-агыл калдызын 2-21-47, үстүрү калдызын 2-41-75, чаага калдызын 2-41-27, информация калдызын 2-20-60, корректорларын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, солун келбей барганда 2-32-75 телефонче долгөр.

Чарты № 1000

СОЛУН НЕДЕЛЯДА
6 КАТАП УНЕР